

Att lyckas med lammadoption

Genom att adoptera bort lamm från tackor med många lamm till tackor med mindre kullar växer lammen jämnare och tackor som fått lamm bortadopterade påfrestas mindre. Att låta tackor adoptera lamm är också ett sätt att slippa flasklamm.

Fördelar med adoption

Moderlösa lamm och bortstöta lamm kan adopteras till andra mödrar. Om man adopterar bort lamm från kullar med många lamm till äldre tackor med enfödda lamm så kan fler lamm få tillräckligt med mjölk. Lammen bli jämnare i storlek och kan därmed bli slaktklara ungefär samtidigt. Tackornas juver påfrestas mindre och man slipper ifrån arbetet med flaskuppfödning.

Ultraljud ett bra hjälpmedel

Dräktighetsundersökning av tackorna är ett alldeles utmärkt sätt att få reda på vilka tackor som kan bli adoptivmödrar. Genom ultraljud får man reda på hur många foster en tacka bär på. Gruppera gärna så att äldre tackor med ett foster hamnar i en egen grupp och tackor med tre foster eller fler går i en annan. På detta vis är det lättare att upptäcka när tackor med bara ett foster börjar lamma. I en större besättning med koncentrerad lamningstidpunkt finns det fler tillfällen till lyckade adoptioner än i mindre besättningar och i besättningar med mycket utdragen lamningsperiod. I större besättningar med personal i stallet större delen av dygnet är det också större chans att upptäcka när lämpliga adoptivmödrar börjar lamma.

Lammens hantering i väntan på adoption

Lamm som ska adopteras bort ska inte vara präglade på sin biologiska mor. Sannolikheten för en lyckad adoption ökar om lammet endast får vistas hos sin biologiska mor när det ska dia. Är lammet hungrigt underlättar detta adoptionen. Blivande adoptivlamm kan förvaras tillsammans i en dragfri box med tillskottsvärme. Man kan ha flera adoptivkandidater i samma box. "Först in först ut"-regeln gäller. Lamm som saknar moder kan matas med sond, eller flaska i väntan på en lämplig adoptivmor. Utfodra med råmjölk första levnadsdagen, därefter helst med färmjölk, i andra hand mjölkersättning.

Adoptionstidpunkten mycket viktig

Avgörande för en lyckad adoption är tidpunkten för genomförandet. Strax före lamningen väcks tackans instinkt att ta hand om lamm. När de egna lammen fötts fram ändras beteendet till att försvara lammen och undvika att dessa får konkurrens av någon annans lamm. Allra bäst fungerar överföringen av adoptionslamm om mottagartackan precis har börjat lamma men ännu inte fött fram något eget lamm. När förlossningsblåsan börjar synas är det dags att skrida till verket. Ett blivande adoptivlamm hämtas, gnids in med fostervatten från den lammande tackan och presenteras för den nya modern. Viktigast är att det kommer fostervatten under lammets svans och på huvudet eftersom det är här tackan slickar och luktar noga på lammet.

Undvik att adoptera lamm till tackor som inte verkar må bra i samband med förlossningen.

Efterlikna det nyfödda lammets beteende

Försök få lammet att efterlikna ett nyfött lamms beteende. Håll fast lammet med dess framben vikta om det vill resa sig och skutta ifrån sin nya mor. Presentera lammet för juvret och stoppa gärna in en spene i dess mun, om det behövs, så att det lär sig att hitta rätt. Tacka och lamm ska vara instängda i ett litet utrymme så att de inte kommer ifrån varandra förrän nya kontaktband etableras. Om lammet lärt sig känna igen rösten på sin biologiska mor är det viktigt att adoptionen sker utom hörhåll för denna eftersom hon kommer att försöka kalla tillbaka lammet till sig. Detta leder till att adoptionen försvåras och troligtvis misslyckas. Om adoptionsmodern lammar sin egen unge direkt efter man lagt fram adoptionsungen är det bäst att ta bort det egna lammet ca en kvart. Detta motsvarar den tid det vanligtvis tar mellan första och andra lammet att födas fram. Tackan får då tid att hinna ta hand om adoptivungen.

Alla individer inte lämpliga

Mödrar som är lämpligast att adoptera till är tackor som har lammat minst en gång och som bara bär på ett foster. Tackor vars lamm är dödfödda eller dött under lamningen kan också fungera bra. För att en adoption ska lyckas krävs att lammet inte är för gammalt, ju yngre desto bättre. Lämpliga adoptivlamm är friska lamm som antingen förlorat sin mor eller lamm från mödrar som inte kan ge tillräckligt med di, till exempel mödrar med juverinflammation eller mödrar med tre eller fler lamm i kullen. Om adoptivlammet får konkurrens från ett enfött lamm är det klokt att adoptera bort det största lammet i kullen. När man adopterar lamm som inte får konkurrens från mottagartackans egna lamm kan det även gå bra att ta mindre lamm.

Om adoptionen misslyckas

En misslyckad adoption upptäcker man genom att ta adoptivungen från dess nya moder. Svarar inte modern när lammet bräker har troligtvis adoptionen misslyckats. En sådan moder kommer inte att kalla på lammet när det är matdags. Ta då bort ungen och försök med en annan tacka.

Om tackan slår lammet eller fnyser åt det är detta också tecken på att adoptionen misslyckats.

En lyckad adoption innebär att tackan är angelägen om att ha sina lamm hos sig även på betet. Foto: Birgit Fag.

Det är lättast att lyckas med en adoption när du lägger till adoptivungen strax innan tackan föder fram sitt eget lamm. Foto: Birgit Fag.

Lammens färg är oviktig vid adoption. Foto: Birgit Fag.

På bild artikelförfattaren Birgit Fag.